

Els partits, present i futur

Cario Marletti interpreta l'actual crisi de les grans idees polítiques i, per extensió, dels partits que les simbolitzen com una disfunció en la representació del cos social diversificat.

Una de les dificultats més grosses, avui, de les ciències socials i polítiques, està en el fet que els objectes de llur anàlisi canvien de naturalesa en el decurs mateix de l'observació. Institucions antigues, com la família, i també institucions recents, com l'empresa industrial, que apareixien com a fonaments sòlids de la vida social i agregaven en elles mateixes recursos materials, sentiments i idees, s'han transformat profundament als ulls d'una mateixa generació. Si fins ahir podia semblar normal i àdhuc fisiològic que les concepcions de la vida privada i de la família, igual que les concepcions del treball i de la vida pública, poguessin presentar canvis generacionals, i que la manera de veure la societat fos diversa entre pares i fills, avui hem de constatar que el canvi s'ha accelerat. Les perspectives i qüestions dominants dels anys 70 ja eren superades i obsoletes als anys 80, i les dels anys 80 ens semblen avui, a la meitat dels anys 90 i al llindar d'un nou mil·lenni, igualment envellides i en desús.

En una societat i en una cultura sotmesa a ritmes de canvi tan intensos que fan necessari a cada decenni, i en períodes més breus, d'interrogar-se sobre el sentit comú i l'horitzó temporal en què vivim, és més i més difícil la representació i la síntesi del cos social, en la seva multiplicitat de tendències, d'estils, de comportaments. Una dificultat que es fa sentir no sols intel·lectualment, en la seva capacitat de "representació" científica o literària, sinó també políticament, pel que fa al problema de la "representació" democràtica i de la relació entre governants i governats.

Considerant les coses des d'aquest punt de vista, no sorprèn certament que avui s'hagi difós la convicció d'una crisi profunda dels partits polítics. Més en general, aquesta crisi sembla afectar la política mateixa. Dels Estats Units a les societats europees, en tot cas, el sentiment dominant a nivell de massa és de ressentiment

Carlo Marletti. Professor a la Universitat dels Estudis de Torí, Facultat de Ciències Polítiques, des del 1969. Alumne de Norberto Bobbio, ensenya sociologia general i ha fet diversos cursos de sociologia de la comunicació. A més de recerques sobre la comunicació política, n'ha fetes també sobre *mass media* i terrorisme i sobre la comunicació multiètnica i el racisme.

contra la política i contra els partits. La participació electoral dels ciutadans en alguns països és força baixa –per exemple als Estats Units–; i el descontentament contra els governants condueix a contínues fluctuacions i canvis improvisats d'humor de l'opinió pública, de tal manera que en el curs de només dos anys la majoria popular, que havia elegit president el demòcrata Clinton, s'ha transformat en una majoria republicana. També als països europeus –Itàlia, França, Espanya–, la classe política i els partits tradicionals són sacsejats per escàndols continuats i perden la credibilitat. En general, semblen els partits conservadors i la dreta els afavorits pel ressentiment contra la política i els que copsen millor la manera d'instrumentar-lo per obtenir un consens electoral. Però els governs a què donen vida són sovint inestables i dividits internament per qüestions d'interès. I si l'esquerra troba avui difícil d'afrontar la desestima popular de partits i política, la dreta, que en treu avantatge, ha canviat profundament la seva ideologia. Ja no és la dreta benestant, que protegeix l'estalvi i encoratja les inversions; la dreta ha esdevingut una dreta populista, agressiva, a voltes arrogant. Una dreta que practica precisament el xovinisme i el tancament a la cultura multiètnica, o que encoratja el restabliment de la pena de mort i l'enduriment de la legislació repressiva. Dit altrament, així com fa crisi l'esquerra progressista, també en fa el conservadorisme il·lustrat.

És sobretot aquesta crisi de les grans idees polítiques que fa incerts els límits entre dreta i esquerra, fa parlar de crisi dels partits polítics davant la dificultat de representar l'opinió pública i el cos electoral. Però els partits, com a institucions, són destinats a desaparèixer o conservaran en el futur alguna funció política i social important? Per donar resposta a una pregunta com aquesta cal sobretot considerar quines són les alternatives fins ara identificades respecte als partits i quins són els possibles escenaris fu-

turs d'una societat i d'una vida política sense partits.

Simplificant, aquests escenaris són essencialment tres. El primer fa referència a l'evolució de la comunicació política i dels mitjans, principalment als Estats Units –i dins Europa, a Itàlia–. És l'escenari anomenat *media power* i *videocràcia*, segons el qual la vida política en les democràcies és destinada a ser més i més condicionada per la televisió i a transformar-se en política espectacle. Els partits d'aparell, segons aquesta hipòtesi, seran substituïts per *reagrupaments* d'opinió en què confluiran grups d'interès i *lobbies* de diversa mena.

El segon escenari, en canvi, fa referència al que ocorre al Japó i als països de nou capitalisme del sud-est asiàtic, i en part també al que s'esdevé a Rússia i a l'Europa de l'Est. I ja en la perspectiva del 2000, correspon així mateix a aquest escenari l'evolució política de la gran nació xinesa. Aquest escenari fa del Pacífic l'àrea de les noves dimensions geopolítiques. A partir d'aquí, els partits són destinats a desaparèixer, i les seves funcions seran absorbides per les corporacions, val a dir, per les grans indústries, pels òrgans professionals, pels grups d'oficis, i a més per la criminalitat organitzada, les famílies mafioses, etc.

Aquests dos escenaris són profundament pessimistes respecte al destí de la democràcia occidental. El tercer escenari, ben altrament, observa de forma positiva la introducció de les noves tecnologies de comunicació i pronostica l'adveniment de l'anomenada "democràcia electrònica", en el sentit que les xarxes informatives portaran a formes de participació directa dels ciutadans en les decisions de govern, cosa que farà inútil tota mediació dels partits entre les

demandes i les respostes que un sistema polític pugui proporcionar. D'aquesta manera desapareixen no sols els partits, sinó també les eleccions, com a institucions fonamentals de la política en les democràcies, substituïdes per formes més i més freqüents i capil·lars de consulta i de sondatge del cos social.

Personalment, em penso que és del tot utòpic aquest darrer escenari, i crec que els escenaris precedents contenen elements de preocupació que reclamen una reflexió crítica. És possible que les noves tecnologies d'informació i comunicació superin i facin obsoletes les organitzacions de massa del consens polític, com les que ja coneixem, i que donin vida a noves formes de relacions associatives no lligades ja al territori. Però res no exclou que també puguin donar vida a formes encara més autoritàries de control social i de domini. Més en general, el problema està a saber si una societat altament diferenciada i complexa pot existir sense tematitzar els propis conflictes interns i els desafiaments a què l'ambient l'enfronta. Per sobreviure i per no retrocedir, la societat ha d'aconseguir d'incorporar hipòtesis intel·ligents de representació del cos social i desenvolupar formes més i més adequades de representació política. Històricament, la funció dels partits ha estat d'instituir mediacions entre societat i política, entre governants i governats. La forma institucional d'aquestes mediacions és certament destinada a canviar en el futur, però recixeran a sobreviure si contribueixen als processos de tematització de la democràcia i eviten els riscos de la política espectacle i de la reducció de la representació política a la pertinença corporativa.

Carlo Marletti

